

Vård- och omsorgsförvaltningen

Lednings- och verksamhetsstöd

Vår handläggare

Emma Odén

Ert datum

Er beteckning

Utredning om införande av kommunalt bostadstillägg för personer med funktionsnedsättning

Bakgrund

Antalet personer med funktionsnedsättning som har behov av insatser har ökat under flera år. Nybyggnationer av bostäder med särskild service för vuxna enligt LSS (Lagen om service till vissa funktionshindrade) bedöms behövas för att tillgodose framtida behov. I Kommunplan 2019-2022 står att: "när det gäller boendeplatser inom området funktionsstöd fortsätter utvecklingen med fler personer med behov av stöd. Planering och byggande av nya LSS och SoL-boenden ska prioriteras utifrån behovet."

Ett ökande problem är att nya bostäder som byggs ofta får en hög hyra. En nyproducerad lägenhet på ett rum och kök kan kosta över 7 000 kr/månad. Det statliga bostadstillägget kompenserar inte de allt högre hyresnivåerna. Målgruppen har oftast en svag ekonomisk ställning med begränsade möjligheter att betala höga hyror. Även den nya föreslagna hyressättningsmodellen för vård- och omsorgsförvaltningen med ny hyressättning, som planeras att gälla från 1 januari 2021, kommer att medföra hyreshöjningar av bostäder inom funktionsstöd.

Vård- och omsorgsnämnden fick i Övergripande plan med budget 2020-2022 i uppdrag att se över hyrorna och inrätta ett kommunalt bostadstillägg inom området funktionsstöd. I uppdraget ingår att utforma regelverk för ett kommunalt bostadstillägg riktat till boende i grupp- och servicebostad.

Personer med funktionsnedsättning ska ha möjlighet att leva och bo i en fullvärdig bostad som är den enskildes privata och permanenta hem. Bostäderna bör ligga i etablerade bostadsområden och får inte ha institutionell prägel. Kollektivtrafik bör finnas och närhet till dagligvaruhandel är en fördel. För personer med beslut om bostad med särskild service för vuxna finns servicebostad eller gruppboende. För båda boendeformerna gäller att bostaden ska vara fullvärdig enligt Boverkets byggnadsregler.

En servicebostad består av ett antal lägenheter med tillgång till gemensam service och stöd dygnet runt. En gruppboende består av ett antal fullvärdiga boendelägenheter som är grupperade kring gemensamma utrymmen. De gemensamma utrymmena ligger i nära eller direkt anslutning till de enskilda lägenheterna och är lätta att nå.

Kommunalt bostadstillägg till personer med funktionsnedsättning

Kommunalt bostadstillägg till personer med funktionsnedsättning (förkortat KBF) är ett komplement till främst det bostadstillägg som Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten betalar ut, men också övriga bostadsbidrag. Det finns dock ingen skyldighet för kommunerna enligt Socialtjänstlagen (SoL) att betala ut KBF. KBF finns bara i några kommuner och reglerna kan variera ifrån kommun till kommun.

KBF är till för att täcka de fördyrande bostadskostnader som kan uppstå på grund av en funktionsnedsättning. Kommunalt bostadstillägg utgår utöver vad som utgör den enskildes rättigheter enligt Socialtjänstlagen och prövas enligt 4 kap 2 § SoL. Beslut enl. 4 kap 2 § SoL går inte att överklaga genom förvaltningsbesvär. Reglerna kring KBF fastställs av den egna kommunen.

Andra kommuner

Sveriges kommuner och regioners (SKR) rapport *Hyresnivåer i särskilda boenden* från 2013 visade att det i huvudsak finns tre typer av hyressättningsmodeller i kommunerna. Vissa kommuner har länge haft kommunalt bostadstillägg för personer med funktionsnedsättning, till exempel Göteborg och Stockholm. Eskilstuna och Strängnäs införde KBF nyligen, 2017 respektive 2019. Utformningen och reglerna kan variera ifrån kommun till kommun. Andra kommuner, till exempel Malmö och Karlstad, har en hyressättningsmodell med högsta hyresnivå (oavsett storlek och standard på lägenhet) vilken kompenseras av bostadstillägget från Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. Några andra kommuner har ingen specifik subvention utan hänvisar den enskilde att ansöka om ekonomiskt bistånd.¹

Konsekvenser

Bostad med särskild service för vuxna enligt LSS är en biståndsbedömd insats. Brist på bostäder enligt LSS kan göra att den enskilde inte har möjlighet att påverka sin hyra genom att flytta till en billigare bostad. Målgruppen har ofta en låg inkomst och små möjligheter att påverka sin ekonomiska situation. Det finns en risk att personer med beviljad bostad tackar nej till erbjudandet på grund av hög hyra. Om personer tackar nej till erbjuden lägenhet innebär det att kommunen får ett ej verkställt beslut som kan leda till sanktionsavgifter och andra merkostnader.

Höga bostadskostnader kan även leda till att personer med funktionsnedsättning behöver ansöka om ekonomiskt bistånd, vilket i sin tur skulle öka kostnaderna för ekonomiskt bistånd. Det skulle innebära att den enskilde blir beroende av försörjningsstöd och varje månad måste göra en ny ansökan som ska hanteras av handläggare på socialförvaltningen. Försörjningsstöd omprövas varje månad och är ett stöd som inte är menat för permanent försörjning.

Att den enskilde kan tvingas tacka nej på grund av brist på ekonomiska resurser kan innebära att personer mot sin vilja bli kvar i föräldrahemmet och inte kan frigöra sig från föräldrar och få ett självständigt liv.

Personer med sjuk- och aktivitetsersättning eller ålderspension kan erhålla statligt bostadstillägg från Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten. Det statliga bostadstillägget för personer med funktionsnedsättning, som administreras av Försäkringskassan, är 5220 kronor per månad för ensamstående och 2 610 kronor per månad för den som är gift/sammanboende. Storleken på bostadstillägget påverkas av

---

¹ SKL (2013) *Hyresnivåer i särskilda boenden*

boendekostnad samt inkomst. En ensamstående person kan ha upp till 100 000 kronor i sparat kapital utan att det påverkar rätten till bostadstillägg. I dag räknas 15 procent av förmögenheten som en inkomst som minskar bostadstillägget.

Utöver detta finns ett särskilt bostadstillägg för personer som har så låga inkomster att de inte räcker till både bostadskostnad och övriga levnadsomkostnader. När en ansökan om bostadstillägg inkommer till Försäkringskassan prövas alltid om personen även har rätt till särskilt bostadstillägg.

Personer med ålderspension kan ha rätt till bostadstillägg från Pensionsmyndigheten. Reglerna ändrades 1 januari 2020. Taket för bostadstillägg (den bidragsgrundande hyran) höjdes 2020 från 5 600 till 7 000 kr per mån. Det innebär att det maximala bostadstillägget för en pensionär är 6540 kronor per månad för den som är ensamstående respektive 3 270 kronor för den som är gift/sammanboende. Storleken på bostadstillägget påverkas av boendekostnad samt inkomst.

Att inte kompensera med kommunalt bostadstillägg kan innebära andra kostnader för kommunen som till exempel:

- Brukare tackar nej till erbjuden lägenhet och, både den enskilde och närstående, behöver andra stödinsatser som kostar.
- Vitesföreläggande från Inspektionen för vård och omsorg (IVO) vid ej verkställda beslut kan uppkomma.
- Att hänvisa den enskilde att ansöka om försörjningsstöd om hyresnivån är för hög innebär att en handläggare månatligen får hantera ansökan, jämfört med hanteringen en gång per år med ett kommunalt bostadstillägg. Den enskilde blir beroende av för ekonomiskt bistånd för sin försörjning.
- Det behövs mer resurser för att hantera handläggning.

Tidigare beslut

Katrineholms kommun har tidigare haft kommunalt bostadstillägg, men detta togs bort 2004 efter beslut i kommunfullmäktige och avvecklades succesivt under perioden 2004-2006. Även reglementet för vård- och omsorgsnämnden ändrades där skrivningen om kommunalt bostadstillägg togs bort (KF 183/2003 § 254). Beslutet att upphöra med kommunalt bostadstillägg motiverades utifrån besparingskrav.

Nuläget i Katrineholm

I Katrineholms kommun finns det för närvarande 103 lägenheter i gruppbestäder och 23 lägenheter i servicebestäder. Det handlar i princip uteslutande om ensamhushåll. De boende har beslut om bostad med särskild service för vuxna enligt 9 § 9 LSS. Katrineholms kommun har behov av att införa nya bostäder med särskild service framöver. Dessa behöver skapas genom nybyggnation. De bostäder som kommer till genom nyproduktion blir ofta dyra vilket kan göra att brukare med låga inkomster har svårt att tacka ja. Exempelvis blev en ny grupp- och servicebostad klar under 2019 och en till gruppbestäd planeras att stå färdig under 2021.

Införandet av ett kommunalt bostadstillägg skulle utgöra en kostnad för kommunen som sträcker sig över tid. Handläggningen av kommunalt bostadstillägg kräver arbete med information, IT-stöd, handläggning och administration. I Gävle kommun (ca 100 000 invånare) har de i förarbetena till beslut om införande av kommunalt bostadstillägg räknat ut att handläggning och utbetalningar beräknas motsvara en 0,33 årsarbetare och 150 000 kronor per år. För att göra ett kommunalt bostadstillägg ekonomiskt genomförbart har en minigräns för utbetalningarna satts mellan 100-300 kronor.

Kommunalt bostadstillägg kräver att den enskilde måste göra en ansökan årligen och lämna in olika inkomstuppgifter. Även andra bidrag, som exempelvis statligt bostadstillägg, kräver en ansökan. Det är inte säkert att alla brukare som är berättigade bidrag kommer att ansöka. Det är framförallt unga personer med funktionsnedsättning som gynnas av KBF beroende på den låga aktivitetsersättningen och om de ligger på garantinivåerna för aktivitetsersättningen.

Räkneexempel på när bostadstillägget kan ges

Beräkningen av KBF är kopplat till ett förbehållsbelopp som görs genom att fastställa beloppet efter en beräkning baserad på den enskildes bostadskostnad, övriga bostadstillägg och bostadsbidrag samt på inkomst och förmögenhet. Om kvarstående belopp är under det som kallas för minimibelopp ges bostadstillägg. Minimibeloppet är det belopp personen bör ha kvar att leva på efter att hyra är betald. Minimibeloppet avses täcka kostnader för personliga behov och andra normala levnadsomkostnader. Minimibeloppet förändras varje år och utgår från det minibelopp som Socialstyrelsen fastställer årligen i meddelandeblad om uppgifter för beräkning av avgifter inom äldre- och funktionshinderomsorgen. För personer som är yngre än 65 år är minimibelopp 2020 för ensamstående 5 873 kronor och för sammanboende 4 963 kronor per person. För personer som är 65 år och äldre är minimibelopp för ensamstående 5 339 kronor och för sammanboende 4 512 kronor per person.

Det är inte möjligt att helt räkna ut vad KBF skulle innebära för kostnad för kommunen, då vård- och omsorgsförvaltningen inte har tillgång till alla uppgifter som behövs. Nedan visas ett räkneexempel med ett förbehållsbelopp på 5 873 kronor, där brukaren har ansökt och fått statligt bostadstillägg om 5 220 kronor och har en hyra på 8 000 kronor.

Det första räkneexemplet utgår från en person 20 år med garantiersättning på aktivitetsersättningen med en disponibel inkomst på 6 826 kronor per månad. Det kommunala bostadstillägget skulle här bli 1 827 kronor. Det andra räkneexemplet utgår från en person 30 år med garantiersättning på sjukersättningen med en disponibel inkomst på 7 699 kronor per månad. Det kommunala bostadstillägget skulle här bli 954 kronor.

Exempel 1: Brukare 20 år (lägsta garantiersättning på aktivitetsersättning, 8 790 kronor per månad före skatt) 1964

Inkomst netto efter skatt	6826
Förmögenhet	0
Statligt bostadstillägg	5220
Hyra exklusive el	8000
Kommunalt bostadstillägg	1827
Minibelopp att ha kvar	5873

Exempel 2: Brukare 30 år (högsta garantiersättning på sjukersättningen, 9 972 kronor per månad före skatt) 2273

Inkomst netto efter skatt	7699
Förmögenhet	0
Statligt bostadstillägg	5220
Hyra exklusive el	8000
Kommunalt bostadstillägg	954
Minibelopp att ha kvar	5873

Nedan redovisas en beräkning av kostanden för införande av KBF för 2021, 2022 och 2023. Beräkningen utgår från en brukare som är 30 år med garantiersättning på sjukersättningen. Brytpunkten för att få kommunalt bostadstillägg går vid en hyra på 7 046 kronor per månad. Siffrorna för förbehållsbelopp, inkomst, statligt bostadstillägg utgår ifrån 2020 års nivåer.

Utifrån denna beräkningsmodell kommer 17 personer 2021 att vara berättigade till kommunalt bostadstillägg. Det skulle innebära ett genomsnittligt bidrag på 464 kronor per månad och brukare. Total årskostnad för kommunalt bostadstillägg skulle bli cirka 94 656 kronor. Den totala årskostnaden för kommunala bostadstillägget skulle därefter öka under två år innan den blir mer stabil. Detta beror på att vid införandet av ny hyressättning inom grupp- och servicebostäder kommer en trappningsregel att tillämpas innan hyran är i full nivå. Den totala årskostnaden för kommunala bostadstillägget 2023 beräknas till cirka 381 312 kronor.

År	Förbehållsbelopp	Inkomst efter skatt	Statligt bostadstillägg	Antal hyror som överstiger 7046 kronor per månad	Genomsnittlig hyra för lägenheter som överstiger 7046 kronor	Genomsnittligt bidrag per månad och brukare	Genomsnittligt bidrag per år och brukare	Total årskostnad för kommunalt bostadsbidrag
2021	5873	7699	5220	17	7510	464	5568	94 656
2022	5873	7699	5220	27	7629	583	6996	188 892
2023	5873	7699	5220	48	7708	662	7944	381 312

Det är svårt att med säkerhet säga hur kostnadsutvecklingen vid ett införande av KBF kommer att se ut. Det beror i stor utsträckning på utvecklingen på bostadsmarknaden och om det skulle ske några förändringar i statliga bidrag. Oavsett om ett KBF införs så bör vid planering av framtida utveckling av bostäder med särskild service för vuxna enligt LSS göras utifrån att det ska vara till rimliga kostnader för att inte beroendet av ett KBF ska bli allt för stort.

Utredningens förslag

Ett införande av kommunalt bostadstillägg innebär att Katrineholms kommun kommer att följa LSS och dess intentioner bättre och möjliggöra för personer med omfattande funktionsnedsättningar tillförsäkras goda levnadsvillkor. Utgångspunkten ska vara att omfattande stödbehov inte ska medföra en lägre levnadsstandard och att den enskilde inte ska ha merkostnader på grund av sin funktionsnedsättning. Genom bidraget

säkerställer kommunen att den enskilde har kvar ett minimibelopp efter att hyran är betald.

KBF är ett bidrag som syftar till att skapa förutsättningar för att den enskilde ska nå ett så självständigt liv som möjligt. Ett införande av kommunalt bostadstillägg innebär förbättrade möjligheter för personer med funktionsnedsättning att acceptera erbjuden bostad trots hög hyresnivå.

Utredningens förslag är att införa kommunalt bostadstillägg för personer med funktionsnedsättning 1 januari 2021. Bostadstillägget kommer att införas i samband med den nya hyressättningsmodellen och ny hyressättning för grupp- och servicebostäder. Finansieringen föreslås ske från vård- och omsorgsnämndens budgetram.

Kommunalt bostadstillägg föreslås gälla för personer med funktionsnedsättning som är folkbokförd i Katrineholms kommun, har beslut om bostad med särskild service för vuxna enligt 9 § 9 LSS och bor på kommunens grupp- eller servicebostäder enligt LSS. Insatsen ska vara beviljad av och verkställd via Katrineholms kommun. KBF gäller endast för personer som har andrahandskontrakt på bostaden där vård- och omsorgsförvaltningen har förstahandskontrakt. Bostadstillägget är inkomstrelaterat och ansökan måste förnyas varje år.

Bostadstillägget är ett komplement till de statliga bostadsbidrag och bostadstillägg som Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten handlägger. Det utgår endast till de personer som har ansökt och fått beviljat dessa statliga bidrag och ändå inte har minimibeloppet kvar efter att hyra är betald. Till bostadskostnad räknas hyra. Hushållsel räknas inte in i hyran. Extra, frivilliga tillägg som exempelvis kabel-TV, får inte räknas med i hyreskostnaden. Personen ska dessutom ha någon form av inkomst, till exempel aktivitets- eller sjukersättning.

För att hålla nere den administrativa kostnaden föreslås en minimigräns för utbetalning till 100 kronor per månad. Ett styrdokument för vilka kriterier och regler som ska gälla för bostadstillägget i Katrineholms kommun biläggs utredningen. Vård- och omsorgsnämnden föreslås ansvara för att ta fram riktlinjer och rutiner för hantering av det kommunala bostadstillägget. Avgiftshandläggare på vård- och omsorgsförvaltningen föreslås hantera ansökan och delegeras rätten att besluta om kommunalt bostadstillägg till den enskilde. Vård- och omsorgsförvaltningen föreslås ta fram underlag för att informera om förändringarna till berörda.

Det kommunala bostadstillägget föreslås gälla under resterande del av mandatperioden 2021-2022 och ska utvärderas inom giltighetstiden. I utvärderingen är det även viktigt att följa upp KBF ur ett jämställdhetsperspektiv för att se vem som får vad av kommunens resurser, på vilka villkor och varför. Detta kan leda till behov av att göra förändringar i utformning av riktlinjer och regler kring KBF.

Emma Odén
Utredare